

Poniżej prezentuję list skierowany do rodziców dzieci dyslektycznych, który został zamieszczony na stronie internetowej <http://ortograffiti.pl/>, na blogu Marcina Szczerbińskiego. Tytuł wpisu: *Jak pracować w domu: garść praktycznych (???) wskazówek dla rodziców dzieci z dysleksją.*

Mam nadzieję, że znajdą w nim Państwo wiele cennych podpowiedzi, informacji i inspiracji.

Na pewno każdy rodzic chciałby, aby jego dziecko odnosiło sukcesy, miało jak najmniej porażek. Dzieci dyslektyczne są w szczególny sposób narażone na trudności. Potrzebują więcej czasu, aby opanować dany materiał, muszą włożyć więcej niż inni uczniowie wysiłku w swoją pracę. A przecież jak każde dziecko, mają prawo do zabawy, do rozwijania swoich talentów i zainteresowań. Jak zorganizować się, aby na wszystko znaleźć czas? Jak pomóc dziecku, aby chciało się uczyć i aby czerpało z tego satysfakcję?

Zachęcam do utrzymywania stałego kontaktu z terapeutą pedagogicznym dziecka i korzystania z jego podpowiedzi i dobrych praktyk. Jednak to Państwo codziennie pracują ze swoim dzieckiem i w największym stopniu mogą mu pomóc. Spróbujcie proszę wykorzystać i zastosować choć kilka z podpowiedzi zamieszczonych w poniższym liście.

Życzę powodzenia

Anna Glanz

Drogi Rodzicu!

W ciągu ostatnich kilku tygodni wielu z Was pytało o skuteczne sposoby wspierania Waszych dzieci w nauce czytania i pisania. To trudne pytania, bo potrzeby i trudności każdego dziecka są nieco inne, każde dziecko ma też odmienne talenty i zainteresowania. Nie ma jednego, uniwersalnego przepisu na pokonanie dysleksji. Pokusiliśmy się jednak o sformułowanie paru ogólnych sugestii, które – jak sądzymy – powinny być pomocne dla większości dzieci. Oto one:

- Pomyśl o nauce czytania i pisania jak o nauce tańca. Aby zostać dobrym tancerzem nie wystarczy zrozumieć, o co w tańcu chodzi. Nawet zapamiętanie sekwencji kroków to jeszcze za mało. Trzeba tę sekwencję **zautomatyzować**, aby stała się naszą drugą naturą, abysmy mogli tańczyć, nie myśląc wcale o stawianych krokach. Niektórym przychodzi to łatwo, innym trudniej. Podobnie jest z czytaniem i pisaniem. Dobrze czytać i pisać oznacza robić to automatycznie: bezbłędnie, szybko, bez wysiłku. **Dzieciom z dysleksją trudniej przychodzi automatyzacja czynności odczytywania i zapisywania wyrazów**. Co nie znaczy, że nigdy tej automatyzacji nie osiągną! **Po prostu potrzebują dużo więcej treningu** – i dobrych nauczycieli, którzy ich przez ten mozolny trening umiejętnie poprowadzą.
- W trudnych chwilach pamiętaj, że pokonywanie dysleksji to długi marsz, a nie sprint. Nieraz może Cię frustrować to, jak wolne są postępy Twego dziecka w czytaniu, albo to, że po raz setny popełnia ten sam ortograficzny błąd, choć przed sekundą widziało poprawny wzorzec. W chwili frustracji pamiętaj: to, co łatwe dla Ciebie jest naprawdę bardzo trudne dla Twojego dziecka. Nie każdy szybko i łatwo zostaje tancerzem, nie każdy szybko i łatwo uczy się czytać i pisać. **Chwal swoje dziecko za każdy ucziwie podjęty wysiłek – nawet, jeśli jego efekty wydają Ci się niewielkie. Z czasem zobaczysz postępy**.
- Praktyka czyni mistrza. Także w przypadku czytania i pisania. A zwłaszcza w przypadku osób z dysleksją, które tej praktyki potrzebują po prostu więcej. **Wszystko, co sprawi, że Twoje dziecko chętnie i z zaangażowaniem poświęci czas na praktykę czytania i pisania korzystne**. Co to może być? To już zależy od dziecka... Niektóre dzieci z ochotą wykonują nawet i nudne ćwiczenia, o ile tylko są za nie chwalone i nagradzane w sposób systematyczny, oraz kiedy widzą własne postępy (Dla większego efektu te postępy można nanosić na wykres, tzw. kartę postępów, który wisi nad biurkiem dziecka. Patrz <http://kursy.operon.pl/Blogi/Blog-dra-Marcina-Szczerbinskiego/Cwicz-krotko-ale-czesto-i-madrze-trening-automatycznego-rozpoznawania-wyrazow-metoda-nauczania-precyzyjnego>). Jednak czytanie i pisanie może być przecież także niezwykle urozmaicone: można grać w gry komputerowe wymagające

czytania i pisania, czytać komiksy i prasę hobbystyczną, prowadzić bloga lub fan page, pisać pamiętnik, znaleźć korespondencyjnego znajomego... Zasieraj w dziecku różne pomysły, któryś pewnie zakiełkuje.

- Podstawowa zasada skutecznej praktyki brzmi: **mało a często!** Praktyka zblokowana (np. 2 godziny intensywnych ćwiczeń raz w tygodniu) może być nie tylko nieskuteczna, ale nawet szkodliwa, jeśli będzie dla dziecka zbyt męcząca i demotywująca. Spróbuj zaaranżować, choć 5-15-minutowe okresy ćwiczeń czytania i pisania codziennie. Podobnie jest w przypadku każdej innej sprawności, z której opanowaniem Twoje dziecko ma trudności (takich jak tabliczka mnożenia czy słówka języka obcego).

W tych regularnych ćwiczeniach mogą pomóc **gry edukacyjne**, a także **edukacyjne programy i aplikacje na telefon, służące utrwalania materiału**, takie jak SuperMemo (www.supermemo.pl) lub Fiszki (www.fiszki.pl) do nauki słówek; czy liczne programy do ćwiczenia arytmetyki i ortografii, jakie znajdziecie w Internecie.

- **Bez powtórek nie ma sukcesu** – ale te powtórki muszą być **uważne**, w przeciwnym razie mogą prowadzić do utrwalania błędów. W ćwiczeniu ortografii warto porzucić mechaniczne przepisywanie wyrazów na rzecz bardziej aktywnych ćwiczeń pamięci. Skuteczna bywa technika **POPATRZ NA WYRAZ – ZAKRYJ GO – ZAPISZ GO – ODSŁOŃ I SPRAWDŹ – POWTÓRZ, JEŚLI POPEŁNIŁEŚ BŁĄD**. A także **mnemotechniki** – wymyślanie śmiesznych, niezwykłych skojarzeń, które pozwolą utrwalić w pamięci pisownię krnąbrnych wyrazów, których inaczej zapamiętać nie potrafimy (patrz http://www.mnemotechnika.com/rodzaje_mnemotechnik.html). Możesz też wypróbować metodę „dyktanda w 10 punktach” Marty Bogdanowicz (<http://www.ptd.edu.pl/4.%20dyktando.pdf>).
- Jeśli problemem Twojego dziecka jest niska **płynność czytania**, rozważ kilka sprawdzonych sposobów pracy:
 -
 - Automatyczne rozpoznawanie pojedynczych wyrazów, które sprawiają dziecku trudność, warto ćwiczyć metodą **nauczania precyzyjnego** (<http://kursy.operon.pl/Blogi/Blog-dra-Marcina-Szczerbinskiego/Cwicz-krotko-ale-czesto-i-madrze-trening->

automatycznego-rozpoznawania-wyrazow-metoda-nauczania-precyzyjnego).

-
- **Czytanie z powtórzeniami:** dziecko czyta na głos dany tekst przez 1 minutę. Dorosły notuje liczbę poprawnie przeczytanych. Procedurę powtarzamy 2-3 razy *na tym samym tekście*. Aby uniknąć nudy i demotywacji wynikającej z ponownego czytania tego samego tekstu to ćwiczenie można dziecku przedstawić, jako „wyścig z samym sobą” o coraz lepsze czytanie.
-
- **Czytanie w parach,** gdzie dziecko czyta dłuższy tekst głośno, z minimalną pomocą dorosłego (patrz: załącznik 1)
-
- Ciekawą – choć póki, co eksperymentalną i jeszcze niesprawdzoną – metodą treningu płynności jest głośne **czytanie z telepromptera** (www.cueprompter.com). Dorosły wkleja do niego przygotowany wcześniej tekst i kontroluje, jak szybko przewija się on na ekranie.

- Pomóż Twojemu dziecku **opanować techniki efektywnego uczenia się – efektywnego, to znaczy takiego, które zastępuje bierne „wykuwanie” rozumieniem.** Im starsze dziecko, tym ważniejsze to się staje – inaczej utonie ono w morzu nowego materiału. Oto kilka sugestii:
 -
 - Poproś dziecko o **streszczenie** tego, co czyta czy czego się uczy. Pomocne mogą być pytania: „Co jest najważniejsze – co trzeba zapamiętać?”; „Co tu jest nowego – co cię zaskoczyło?”; „Czego się dowiedziałeś?”; „Co jest niejasne?”. Można też zachęcać dzieci do **podkreślania najważniejszych słów lub zdań w tekście** (słów – kluczy) - choć może nie w książce pożyczonej z biblioteki 😊.
 -
 - Naucz dziecko przekładać to, co czytają lub czego się uczą na **mapy myśli**. Można to robić na ekranie komputera (korzystając z programu XMind (<https://xmind.softonic.pl/>), FreeMind (<https://www.dobreprogramy.pl/FreeMind,Program,Windows,20787.html>) lub innych podobnych), choć chyba najlepiej robić to na papierze (patrz: http://www.mapy-mysli.com/mapy_mysli_tworzenie.html).
 -

- Starsze dzieci warto uczyć robienia **dobrych notatek** – takich, które pomogą wyodrębnić a następnie zapamiętać najważniejsze idee zawarte w treści lektury czy wykładu. Sprawdzone i skuteczne jest notowanie tzw. metodą cornellową (<http://klosinski.net/notowanie-metoda-cornella/>), choć istnieją też inne dobre sposoby (patrz: http://www.ebooki.jelcyn.com/pdf/5_Najlepszych_Metod_Notowania.pdf).
-
- Jeśli Twoje dziecko nie rozumie czegoś, co było omawiane w szkole – nie pomaga podręcznik, a Ty też czujesz się bezradny – niech zajrzy do **Akademii Khana** (<https://www.youtube.com/user/KhanAcademyPolski>). Tam znajdziesz odpowiedź na wiele pytań w świetnym, zrozumiałym stylu. Przykłady:
 - Dzielenie pisemne z resztą: https://www.youtube.com/results?search_query=dzielenie+pisemne+z+reszt%C4%85
 - Sztuka bilansowania reakcji chemicznych: <https://www.youtube.com/watch?v=0NqfZxE41X4&index=5&list=PLUchO7GuOkaC3h1a-CXz3Z5GmQx8wZnUp>
- **Pomóż dziecku kompensować (obchodzić) jego trudności.** Dla przykładu, jeśli dziecko nie jest w stanie – lub nie chce – przeczytać całej książki, niech odsłucha jej fragmentów z **audiobooka**. Jeśli pisze brzydko, niech pisze na komputerze. Jeśli ma problemy z ortografią czy interpunkcją, niech korzysta z **automatycznych korektorów ortografii i interpunkcji**, zarówno tych wbudowanych w edytory tekstu (np. Word) jak i istniejących, jako samodzielne narzędzia (np. <https://languagetool.org/pl/>; <http://www.ortograf.pl/>; <http://ikorektor.pl/>)
- Dzieci z dysleksją mają często trudność w **efektywnym planowaniu tego, co chcą napisać**. Tworzone przez nich teksty bywają chaotyczne, pozbawione dobrej struktury. Pomóż swojemu dziecku pokonać ten problem. Pomocne mogą być pytania: „Co najważniejszego chcesz powiedzieć?”; „Co chcesz, żeby Twój czytelnik zapamiętał?”; „Co będzie na początku... w środku... na końcu?” Można też zachęcić dziecko to **rozrysowania planu tego, co chce napisać**, w formie schematu (ze strzałkami) albo mapy myśli.

- Planowanie swojej pracy też bywa słabą stroną osób z dysleksją. Jeśli Twoje dziecko ma do przyswojenia większą porcję materiału (np. szykuje się do klasówki czy egzaminu) **pomóż mu zaplanować pracę i efektywnie rozłożyć ją w czasie**. Zaproponuj korzystanie z kalendarza: książkowego, ściennego, telefonicznego lub internetowego (np. kalendarz Google: <https://www.dobreprogramy.pl/Kalendarz-Google,Program,Android,58963.html>).
- Jeśli Twoje dziecko ciągle o czymś zapomina, **razem wymyślcie system przypomnień**, który działa – albo „niskotechnologiczny” (np. samoprzylepne karteczki), albo „wysokotechnologiczny” (np. automatyczne przypomnienia w kalendarzu w telefonie).
- **Technologia informatyczna to bezcenna pomoc dla osób z dysleksją. Pod warunkiem, że jest dobrze wykorzystywana.** Nigdy nie zakładaj, że Twoje dziecko samo nauczy się efektywnie korzystać z korektorów pisowni, elektronicznych kalendarzy, czy innych podobnych narzędzi. Pomóż mu. Pokaż jak sam to robisz.
- **Nie zatruwaj życia dziecka nadmiarem pracy.** Praca nad pokonywaniem trudności wymaga czasu i wysiłku – ale nie powinna się odbywać kosztem czasu wolnego ani też hobby, zainteresowań czy pasji Twego dziecka. **Nie odbieraj mu prawa do robienia tego, co chce robić, dlatego, że „musi się uczyć”.** Na dłuższą metę – w perspektywie lat i dekad – to właśnie talenty i zainteresowania Twego dziecka zadecydują o jego życiowym sukcesie.
- **Czytaj swojemu dziecku – dla przyjemności.** Nawet tym starszym. Wspólnie wybierajcie lekturę ciekawą dla Was obojga. Zamieniajcie się rolami czytelnika i słuchacza. Porozmawiajcie o tym, o czym czytacie. Niech czytanie kojarzy się Twemu dziecku dobrze.

- **Pamiętaj o mocnych stronach Twego dziecka.** Wiele osób z dysleksją wykazuje talenty artystyczne, świetną wyobraźnię wzrokowo-przestrzenną, znakomite umiejętności społeczne, czy też posiada niekonwencjonalne strategie rozwiązywania problemów. **Zauważ, w czym jest dobre Twoje dziecko i pozwól mu to rozwinąć. To dużo ważniejsze niż jakiegokolwiek trudności, jakich może doświadczać.**

Naukowcy łamią sobie głowy nad tym, skąd bierze się dysleksja i jak jej przyczyny usunąć czy zneutralizować. Tego właśnie dotyczy nasz projekt „w poszukiwaniu przyczyn dysleksji”. **Ale choć – póki, co – przyczyny trudności w czytaniu i pisaniu zostały poznane tylko częściowo, i nie mamy cudownego remedium, które dysleksję usunie, to i tak można zrobić bardzo wiele. Twoja mądra pomoc, i mądra praca szkoły, to klucz do sukcesu.**

Zespół projektu „Zrozumieć dysleksję”

ZAŁĄCZNIK 1. Czytanie w parach: procedura

1. Wspólnie z dzieckiem wybierzcie jakiś tekst (interesujący, powyżej poziomu samodzielnego czytania)
2. Porozmawiaj z dzieckiem o książce, którą będziecie czytać. Postawcie jakieś hipotezy względem jej treści, lub pytania, na które chcecie znaleźć odpowiedź
3. Czytajcie jednocześnie (unisono) – rodzic ciszej niż dziecko
4. Powoli wyłączaj się z czytania, pomagaj, jeśli jest potrzeba
5. Jeśli dziecko popełnia błąd – odczytaj słowo prawidłowo
6. Chwal dziecko! Zwłaszcza za trudne słowa, całe zdania i samodzielne poprawianie się

Przykład: <https://www.youtube.com/watch?v=GRnIV16LCnY> [filmik jest anglojęzyczny, ale jego zrozumienie nie wymaga znajomości języka]

POMOCNA LITERATURA

Bogdanowicz K. (2011). *Dysleksja a nauczanie języków obcych. Przewodnik dla nauczycieli i rodziców uczniów z dysleksją*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Bogdanowicz M.(2008). *Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Bogdanowicz M., Czabaj R. (2006). *Jestem rodzicem dziecka z dysleksją. Najważniejsze informacje i wskazówki do pracy*. Gdynia: Wydawnictwo Operon.

Bogdanowicz, M. & Adryjanek A. (2004). *Uczeń z dysleksją w szkole*. Gdynia: Wydawnictwo Operon

Bogdanowicz, M. Adryjanek, A., & Rożyńska, M. (2014). *Uczeń z dysleksją w domu*. Gdynia: Wydawnictwo Operon

Bogdanowicz, M. (2008). *Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia

Dekalog dla rodziców dzieci dyslektycznych. <http://www.ptd.edu.pl/1.%20Dekalog%20dla%20rodzicow.pdf>

Katalog rodzicielskich zachowań, opracowany przez rodziców w trakcie kursów "Szkoła dla Rodziców" zorganizowanych przez Oddział Warszawski PTD.

<http://www.ptd.edu.pl/3.%20Katalog%20rodzicielskich%20zachowan.pdf>

Dysleksja – przewodnik dla rodziców. E-book. http://www.ptd.edu.pl/5.%20DYPATEC_Guide_Polish_Final_20071104_WEB_small.pdf

Przewodnik dla rodziców dzieci z dysleksją. E-book. https://euroidea.files.wordpress.com/2012/10/przewodnik-dla-rodzic3b3w-dzieci-z-dysleksjc485_e-book-pdf-web1.pdf

Reid, G. & Green, S. (2011). *Sto i więcej pomysłów, jak pomóc dziecku z dysleksją*. Gdańsk: Harmonia Universalis

Ziemnicka, M. (2013). *Moje dziecko i dysleksja. Poradnik dla polskich rodziców mieszkających w W.*

Brytanii. http://dyslang.eu/download/dyslang_elearning_guide_pl.pdf

[tytuł trochę mylący. Tak naprawdę jest to praca zawierająca mnóstwo świetnych pomysłów dla rodziców dzieci polskich]